

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 29. marta 2024. godine
Br. ref.: RK 2411/24

REŠENJE O NEPRIHVATLJIVOSTI

u

slučaju br. KI123/22

Podnosilac

Getoar Mjeku

**Ocena ustavnosti presude [ARJ. br. 36/2022] Vrhovnog suda
od 13. juna 2022. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija i
Enver Peci, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Getoar Mjeku iz Prištine (u daljem tekstu: podnosilac zahteva).

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost presude [ARJ br. 36/2022] Vrhovnog suda od 13. juna 2022. godine u vezi sa rešenjem [AA. br. 638/2020] Apelacionog suda od 28. maja 2021. godine i presudom [AA. br. 684/2021] Apelacionog suda od 21. marta 2022. godine.

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar je ocena ustavnosti presude [ARJ br. 36/2022] Vrhovnog suda, kojom se navodi da su podnosiocu zahteva povredena osnovna prava zagarantovana članovima 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) u vezi sa članom 6 (1) (Pravo na pravično suđenje) i članom 1 Protokola br. 12 (Opšta zabrana diskriminacije) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP) i članovima 1. (Bez naslova), 2. (Bez naslova) i 23.1 (Bez naslova) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: UDLJP).
4. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023 je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo i stupio na snagu 15 dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika. S tim u vezi, shodno pravilu 78. (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno će pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018, nastaviti da se primenjuju na predmete koji su registrovani u Sudu pre njegovog stavljanja van snage, samo ukoliko su i u meri u kojoj su povoljnije za strane.

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na članu 113 (1) i (7) [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25 (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 10. avgusta 2022. godine, podnosilac je podneo zahtev preko elektronske pošte Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 9. decembra 2022. godine, podnosilac zahteva je obavešten o registraciji zahteva i kopija zahteva je dostavljena Vrhovnom sudu.
8. Dana 25. avgusta 2022. godine, predsednica Suda je, odlukom [GJR. br. KI123/22], imenovala sudiju Selvetu Gërxhaliu-Krasniqi za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Gresa Caka-Nimani (predsedavajuća), Bajram Ljatifi i Safet Hoxha (članovi).
9. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, kada je i počeo njegov mandat u Sudu.
10. Dana 22. februara 2023. godine, Sud je uputio dopis podnosiocu zahteva i Ministarstvu obrazovanja, nauke i tehnologije (u daljem tekstu: MONT) u vezi sa pojašnjenjem nekih pitanja pokrenutih u zahtevu podnosioca.

11. Od podnosioca zahteva je zatraženo sledeće pojašnjenje: „*Da li možete da razjasnite Ustavnom sudu pitanje osnovnih studija, odnosno da li je vaša diploma osnovnih studija ekvivalentna stepenu (6) iz oblasti prava u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija?*”.
12. Od MONT-a je zatraženo sledeće pojašnjenje: “*Iz spisa predmeta proizilazi da je Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONT) odlukom br. 6-4473 od 04.10.2016. godine priznalo diplomu Juris Doctor (doktora pravnih nauka) koju je podnosilac zahteva stekao na Southern Methodist University Dedman School of Law kao ekvivalentnu stepenu magistara nivoa 7 u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija. Da li možete da razjasnite Ustavnom sudu pitanje osnovnih studija podnosioca zahteva, odnosno da li je njegova diploma osnovnih studija ekvivalentna stepenu (6) iz oblasti prava u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija? Da li možete da pojasnite Ustavnom sudu, da li se gore navedenom odlukom MONT-a podnosiocu zahteva priznaje zvanje diplomiranog pravnika i da li isti konačno ispunjava uslov da mu se dozvoli polaganje pravosudnog ispita u smislu člana 6, stav 1, tačka 1.2. Zakona o pravosudnom ispitu br. 04/L-141?*”.
13. Dana 1. i 2. marta 2023. godine, podnosilac zahteva i MONT su podneli svoje komentare. Sadržaj komentara koje su podneli podnosilac zahteva i MONT se ogleda u daljem tekstu ove odluke.
14. Dana 13. februara 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i većinom iznelo preporuku Sudu o neprihvatljivosti zahteva.
15. U skladu sa pravilom 56 (Suprotna mišljenja) Poslovnika o radu, sudija Nexhmi Rexhepi pripremio podudarno mišljenje koje će biti objavljeno uz ovu odluku.

Pregled činjenica

16. Iz spisa predmeta proizilazi da je tuženi organ, Ministarstvo pravde, odlukom [br. 04/2019] od 11.01.2019. godine, u tački I izreke, odlučio: I. Odbija se, kao neosnovana, žalba Getoara Mjekua (podnosilac zahteva), protiv odluke br. 08-4636/2 od 26.12.2018. godine Komisije za ocenu zahteva kandidata za polaganje pravosudnog ispita za odbijanje da se polaže pravosudni ispit. U tački II. Ostaje na snazi odluka br. 08-4636/2 od 26.12.2018. godine Komisije za ocenu zahteva kandidata za polaganje pravosudnog ispita. U tački III. Ova odluka stupa na snagu danom potpisivanja.
17. Dana 15. januara 2019. godine, podnosilac zahteva je tužbom pokrenuo upravni spor protiv tuženog, Ministarstva pravde. Podnosilac zahteva je tražio ukidanje odluke ministra pravde, ukazujući na pogrešnu primenu materijalnog prava, pogrešno utvrđivanje činjenica, prekoračenje zakonskog ovlašćenja i povredu ustavnih prava. Podnosilac zahteva je u suštini navodio da tuženo Ministarstvo pravde nije imalo ovlašćenje da traži dokaz za osnovne studije, sve dok član 6.1.2 (Uslovi za polaganje ispita) Zakona br. 04/L-141 o pravosudnom ispitu (u daljem tekstu: ZPI) zahteva diplomu ili master - ali ne i jedno i drugo. Podnosilac zahteva je takođe istakao da je MONT doneo odluku o stepenu njegovog obrazovanja i da Ministarstvo pravde nije nadležno za procenu trajanja, obima ili sadržaja njegovih studija.
18. Dana 13. oktobra 2020. godine, Osnovni sud je presudom [A. br. 127/19] odlučio: **(i) USVAJA** se, kao osnovan, tužbeni zahtev podnosioca; **(ii) UKIDA** se odluka br. 04/2019 od 11.01.2019. godine Ministarstva pravde i stvar se vraća na preispitivanje i

- presuđivanje tužnom Ministarstvu pravde; **(iii)** što se tiče imovinsko-pravnog zahteva povodom navoda za pričinjenu štetu, podnosilac zahteva se upućuje na redovni pravno-građanski spor; **(iv)** svaka strana snosi svoje troškove postupka. Osnovni sud je utvrdio da je podnosiocu zahteva priznata diploma Juris Doctor koju je stekao na "Southern Methodist University Dedman School of Law" i da je istu priznalo Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije odlukom br. 6-4473 od 04.10.2016. godine kao ekvivalentu stepenu 7 mastera prema Nacionalnom okviru kvalifikacija.
19. Dana 29. oktobra 2020. godine, tužena strana, Ministarstvo pravde, je uložilo žalbu Apelacionom sudu, navodeći bitnu povredu odredaba postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primenu materijalnog prava, sa predlogom da se preinači presuda Osnovnog suda [A. br. 127/19] od 13.10.2020. godine, odbije u celosti tužba podnosioca zahteva i ostavi na snazi odluka tuženog Ministarstva pravde.
 20. Dana 28. maja 2021. godine, Apelacioni sud je, rešenjem [AA. br. 638/2020], usvojio, kao neosnovanu, žalbu tuženog Ministarstva pravde, dok je ukinuo presudu Osnovnog suda [A. br. 127/19] od 13.10.2020. godine i predmet vratio prvostepenom sudu na preispitivanje i presuđivanje. Apelacioni sud je istakao da, polazeći od takvog stanja stvari, razmatrajući ožalbenu presudu prvostepenog suda, odluku tuženog organa i druge spise predmeta, prema navodima u žalbi, utvrđuje da je ožalbena presuda zahvaćena bitnom povredom odredaba Zakona br. 03/L-006 o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP) iz člana (Bez naslova) 182.2 tačka (n) i 183 (Bez naslova).
 21. Dana 7. jula 2021. godine, Osnovni sud je, presudom [A. br. 127/19], odlučio: **(i) USVAJA** se, kao osnovana, tužba podnosioca zahteva; **(ii) UKIDA** se odluka br. 04/2019 od 11.01.2019. godine Ministarstva pravde i stvar se vraća na preispitivanje i presuđivanje tužnom Ministarstvu pravde. Osnovni sud je istakao da je podnosiocu zahteva priznata diploma Juris Doctor koju je stekao na "Southern Methodist University Dedan School of Law" i istu je priznalo Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije odlukom br. 6-4473 od 04.10.2016. godine kao ekvivalentu stepenu 7 mastera prema Nacionalnom okviru kvalifikacija.
 22. Dana 2. avgusta 2021. godine, tužena strana, Ministarstvo pravde, je uložilo žalbu, navodeći bitnu povredu odredaba postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja i pogrešnu primenu materijalnog prava, sa predlogom da se preinači presuda Osnovnog suda [A. br. 127/19] od 07.07.2021. godine, odbije u celosti tužba podnosioca zahteva i ostavi na snazi odluka tužene, Ministarstva pravde.
 23. Dana 21. marta 2022. godine, Apelacioni sud je, presudom [AA. br. 684/2021], odlučio: **(i) USVAJA** se, kao osnovana, žalba tuženog Ministarstva pravde; **(ii) PREINAČUJE** se presuda Osnovnog suda [A. br. 127/19] od 07.07.2021. godine; **(iii) ODBIJA** se tužbeni zahtev podnosioca, kojim je tražio da se ukine odluka tuženog Ministarstva pravde br. 04/2019 od 11.01.2019. godine; **(iv) OSTAJE** na snazi odluka tuženog Ministarstva pravde br. 04/2019 od 11.01.2019. godine. Apelacioni sud je utvrdio da je prvostepeni sud povredio član 183 st. 1 i 2, jer su razlozi na kojima je zasnovana presuda prvostepenog suda, a u vezi sa potpunim i pravičnim utvrđivanjem činjeničnog stanja, utvrđeni nepravično, zasnivajući se i pogrešno primenjujući materijalno pravo, što je uticalo i na donošenje nezakonite i nepravične presude.
 24. Podnosilac je podneo zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, navodeći povredu materijalnog i procesnog prava. Podnosilac zahteva je predložio: **(i)** da se usvoji, kao osnovan, zahtev za vanredno preispitivanje; **(ii)** da se ukine presuda Apelacionog suda [AA br. 684/2021] od 21.03.2022. godine; **(iii)** da se odbije, kao

neosnovana, žalba tuženog Ministarstva pravde, a da se presuda Osnovnog suda [A br. 127/19] od 07.07.2021. godine potvrdi.

25. Dana 13. juna 2022. godine, Vrhovni sud je, presudom [ARJ br. 36/2022], odbio, kao neosnovan, zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke koji je podneo podnosilac zahteva protiv presude Apelacionog suda [AA. br. 684/2021] od 21.03.2022. godine. Vrhovni sud je istakao da je Apelacioni sud pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primenio materijalno pravo prilikom odlučivanja, usvajanja žalbe tuženog Ministarstva pravde, preinačenja ožalbene prvostepene presude i odbijanja tužbenog zahteva podnosioca, kao neosnovanog.

Navodi podnosioca

26. Podnosilac zahteva navodi da su mu povređena osnovana prava zagantovana članovima 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije] Ustava u vezi sa članom 6 (1) (Pravo na pravično suđenje) i članom 1 Protokola br. 12 (Opšta zabrana diskriminacije) EKLJP-a i članovima 1. (Bez naslova), 2. (Bez naslova) i 23.1 (Bez naslova) UDLJP-a.
27. Podnosilac zahteva navodi: *“Ovaj zahtev nema veze sa tumačenjem pravne norme, tako da nije u pitanju zakonitost. Zahtev se odnosi na ustavnu garanciju za postupanje po navodima u obrazloženju presude, za suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, za zabranu diskriminacije i za pravo na rad i obavljanje profesije”*.
28. Konkretno, u vezi sa presudom Apelacionog suda [AA. br. 684/2021] od 21.03.2022. godine, podnosilac zahteva navodi da ima skraćeno obrazloženje i dodaje: *“Ako se ne uzme u obzir opis postupka, analiza Apelacionog suda se sastoji od tri rečenice-paragrafa od po 157, 156 i 134 reči”*.
29. Podnosilac zahteva takođe navodi da presudi Vrhovnog suda [ARJ br. 36/2022] od 13. juna 2022. godine nedostaje i obrazloženje i dodaje: *“Iz obrazloženja presude se jasno primećuje da Vrhovni sud nije rešio ključne navode o zakonskim uslovima za polaganje ispita (i o vezniku «ili» u članu 6.1.2 Zakona o pravosudnom ispitu), o povredi ustavnih prava kao što su jednakost pred zakonom i pravo na rad i obavljanje profesije, kao i o nedostatku obrazloženja i uskraćivanju pravičnog suđenja zaštićenog Ustavom”*.
30. Podnosilac zahteva ističe da na osnovu garancija člana 31. Ustava i člana 6 (1) EKLJP-a, sudovi su obavezni da razmatraju i odgovore na navode i argumente strana. U tom smislu, podnosilac zahteva se poziva na sudsku praksu Suda u vezi sa pravom na obrazloženu odluku: *“Na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, od sudova se zahteva da razmotre i daju posebne i jasne odgovore u vezi sa: (i) bitnim navodima i argumentima strane; (ii) navodima i argumentima koji su odlučni za ishod postupka; ili (iii) navodima u vezi sa pravima i slobodama zagantovanim Ustavom i EKLJP-om”*.
31. Podnosilac zahteva ističe da je pred Vrhovnim sudom protiv odluke Apelacionog suda argumentovao: *“Apelacioni sud je pogrešno primenio materijalno pravo, zahtevajući od mene bačelor diplomu. Zakon mi dozvoljava da polažem master ispit. Član 6.1.2 Zakona o pravosudnom ispitu navodi da je potrebna diploma osnovnih studija ili master studija, ali ne i jedno i drugo. Veznik «ili» jasno dopušta kandidate sa diplomom magistra. Član 10.3 reguliše formu prijavljivanja ispita i treba ga čitati u vezi sa članom 6.1.2.4. Apelacioni sud mi je povredio pravo na jednakost pred*

zakonom i pravo na obavljanje profesije, zaštićeno članovima 24. i 49. Ustava. Apelacioni sud mi je povredio pravo na pravično suđenje iz člana 31. Ustava, donevši neobrazloženu odluku koja ne rešava ključne navode o članu 6.1.2 ZPI-a. Apelacioni sud je povredio i proceduralne odredbe za obrazloženu odluku”.

32. U tom smislu, podnosilac zahteva navodi: “Ovi navodi i argumenti su bitni ili odlučni, jer utiču na razloge zbog kojih sam se obratio Vrhovnom sudu kao i na razloge zbog kojih sam podneo tužbu protiv Ministarstva pravde. Nemoguće je rešiti pitanje bez razrade značenja člana 6.1.2 ZPI-a. Takođe je nemoguće rešiti slučaj bez razmatranja navoda o slabom obrazloženju sudske odluke. Podjednako su važni i navodi o povredi ustavnih prava”.
33. Podnosilac zahteva navodi: (i) Vrhovni sud se uopšte nije bavio veznikom «ili» iz člana 6.1.2 Zakona o pravosudnom ispitu; (ii) nije uzeo u obzir argument zašto član 10.3 i član 6.1.2 Zakona o pravosudnom ispitu treba čitati zajedno; (iii) nije dao nikakvo objašnjenje zašto zakon zahteva bačelor diplomu kao uslov za polaganje pravosudnog ispita; (iv) nije se pozabavio činjenicom da zakon dozvoljava kandidatima sa magistarskim stepenom da polažu pravosudni ispit i da ne zahteva dokaze za trajanje ispita.
34. Podnosilac zahteva je takođe istakao da je presuda Vrhovnog suda diskriminatorna i navodi: “Presuda Vrhovnog suda ozbiljno krivi moj podnesak gde pominje «semestralni program Juris Doctor». Opisao sam ovu činjenicu da bih ilustrovao diskriminaciju protiv mene kao diplomiranog u inostranstvu i licenciranog advokata u Sjedinjenim Državama. Sud se nije umorio od potvrđivanja jednakosti pred zakonom i drugih ustavnih prava. Presuda je slabo (šablonski) sastavljena koliko god je veće koristilo moje reči da je premaže slojem konkretnog obrazloženja. Obrazloženje je nejasno, što ga u očima zakona čini manjkavim. Skoro svaki državni organ koji se bavio ovim slučajem tražio je «prsten» na pogrešnom mestu, iako je prsten jasno vidljiv u članu 6.1.2 i uopšte nije izgubljen. Ako organi sumnjaju u diplomu američkog Juris Doctora, lako im se mogu dostaviti činjenice o sadržaju diplome ili mogu da traže administrativnu pomoć Ministarstva obrazovanja, koje je priznalo diplomu i poseduje dosije predmeta”.
35. Što se tiče nedostatka legitimnog cilja njegove diskriminacije, podnosilac zahteva navodi: “Ova razlika ne nalazi «objektivno i razumno obrazloženje». Drugim rečima, ne služi legitimnom cilju; čak deluje protiv javnog interesa za povratak mozgova. Tuženo ministarstvo me je neravnopravno tretiralo zbog mog obrazovanja u Americi, povezanosti sa zajednicama američkih advokata i albanskih iseljenika u SAD, ali i statusa koji u društvu uživam kao patriota, obrazovana i moralna osoba. Ova odluka nije obrazložena, posebno kada se ima u vidu Zakon o advokaturi koji mi omogućava da se angažujem kao «strani advokat» ako plaćam tarife od po hiljade evra. Dakle, nema legitimnog razloga da mi se uskrati pravo na ispit. Moje isključenje sa pravosudnog ispita, presudom Vrhovnog suda, je diskriminatorno po smislu Ustava i EKLJP-a”.
36. Što se tiče povrede članova 24, 31 i 49. Ustava, podnosilac zahteva navodi: “Manjkavom presudom Vrhovnog suda mi je povređeno jednakost pred zakonom i pravo na rad i obavljanje profesije, diskriminišući mene kao bivšeg imigranta i advokata koji je diplomirao i licenciran u Sjedinjenim Državama, tako što mi onemogućava da se bavim advokaturom. Iako praksa izbegava ocenu drugih povreda kada se utvrdi povreda člana 31, Sud mora obratiti pažnju na neopravdanu diskriminaciju i moje isključenje iz zajednice advokata”.

37. Podnosilac zahteva takođe ističe da je Vrhovni sud povredio načelo podele vlasti sankcionisano članom 4. Ustava i navodi: *“Vrhovni sud je prisvojio cilj zakonodavca: promenio je zakon usvojen u Skupštini kada je zamenio veznik «ili» člana 6.1.2 ZPI-a veznikom «i»“*. S tim u vezi, podnosilac zahteva dodaje: *„Važnost podele vlasti između sudstva i političkih institucija se sve češće dešava u praksi ESLJP-a. Kada sud prisvoji političku moć Skupštine, tada prestaje da bude nezavisan i nepristrasan sud, kako to zahtevaju član 31.2 Ustava i član 6.1 Konvencije. Dakle, presuda od 13. juna 2022. godine mi uskraćuje pravično suđenje, pa se mora ukinuti”*.
38. Na kraju, podnosilac zahteva traži od Suda da: **(i)** proglasi zahtev prihvatljivim, **(ii)** da utvrdi da je došlo do povrede članova 24, 31. i 49. Ustava i članova 6, 14 i člana 1 Protokola br. 12 EKLJP-a; **(iii)** da proglasi presudu Vrhovnog suda [ARJ. br. 36/2022] od 13. juna 2022. godine ništavom; **(iv)** da vrati presudu Vrhovnog suda [ARJ. br. 36/2022] od 13. juna 2022. godine na presuđivanje u skladu sa presudom Ustavnog suda.

Komentari koje je podneo MONT

39. U odgovoru od 1. marta 2023. godine, MONT je istakao: *“Prema AU 12/2018, načela i postupci priznavanja diploma, stepena i kvalifikacija visokih profesionalnih škola i univerziteta stečenih van Republike Kosovo, priznavanje ekvivalencije diploma u NARIC se vrši radi zapošljavanja. G. Mjeku se žalio pravosudnim organima, zašto je DSPD priznao njegovu diplomu „Juris Doctor“ kao profesionalni master (nivo 7 prema KO-u), a ne kao nivo 8 (doktorat). DSPD je priznao njegovu diplomu „Juris Doctor“ kao profesionalnu diplomu nivoa 7 prema NOK-u. Diploma „Juris Doctor“ se ne može poistovetiti sa diplomom „Juris Doctor“ koja se stiče na Kosovu. Ovo zbog činjenice da se za diplomiranog pravnika studira tri godine, dok se za sticanje zvanja „diplomirani pravnik“ mora studirati četiri godine. Vredi napomenuti da bi se diploma stečena van Kosova izjednačila sa istom ili sličnom diplomom na Kosovu, prema članu 10 stav 4 AU 12/2018, sličnost programa obe zemlje mora biti najmanje 70%. Naše mišljenje je dato na osnovu odluka NARIC-a, odnosno Odeljenja za priznavanje i ekvivalentnost i Državnog saveta za priznavanje diploma (DSPD)”*.

Komentari koje je podneo podnosilac zahteva

40. U odgovoru od 2. marta 2023. godine, podnosilac zahteva je istakao: *“Dana 14. decembra 2018. godine podneo sam zahtev za polaganje pravosudnog ispita u Republici Kosovo u skladu sa Zakonom br. 04/L-141. Član 6.1.2 tog zakona kaže da kandidati moraju «da budu diplomirani pravnici prema četvorogodišnjem programu ili da su završili master studije». Dakle, potrebna je četvorogodišnja diploma ili master, ali ne i obe. Veznik ili ima to značenje. Priložio sam dokaz o master studijama, što je nivo 7 Nacionalnog okvira kvalifikacija. Ministarstvo pravde i redovni sudovi (sa izuzetkom Osnovnog suda) su bez pravnog osnova zahtevali dokaz o završenim osnovnim studijama ili stepenu 6 i potpuno ignorisali moj argument da je diploma magistra zakonski dovoljna. Potpuno je irelevantan nalaz Vrhovnog suda da nisam izneo dokaze o studijama na «relevantnom programu» nivoa 6. Prvo, takav dokaz nije bio zakonski neophodan. Drugo, pravni fakulteti u mnogim zemljama daju prvu diplomu na nivou 7, koji prelazi nivo 6. Treće, Ministarstvo pravde je moglo da zatraži pomoć u skladu sa članom 34. Zakona br. 05/L-031 o opštoj administrativnoj proceduri da bi se upoznalo sa činjenicama i dokumentima u posedu državnih institucija. Ministarstvo obrazovanja mi je priznalo diplomu osnovnih studija odlukom br. 6-2214 od 16. maja 2016. godine. Ali dokaz o studijama nivoa 6 nije bio zakonski uslov za polaganje pravosudnog ispita na Kosovu i nijedan upravni organ ili sud nije trebalo da se upusti u to pitanje sve dok sam dokazao studije nivoa 7 u pravu. Moj zahtev*

Ustavnom sudu se ne odnosi na pitanja zakonitosti ili utvrđivanja činjeničnog stanja, već na povredu mojih ustavnih prava – uskraćena mi je garancija postupanja po navodima u obrazloženju presude, suđenje od strane nezavisnog i nepristrasnog suda, zabrana diskriminacije, kao i pravo na rad i obavljanje profesije. Ustavni sud bi posebno trebalo da ispita zašto Vrhovni sud nije dao odgovor na moj argument o vezniku ili u članu 6.1.2 Zakona br. 04/L-141, već je prisvojio ulogu zakonodavca dodajući zakonu reči koje ne postoje. Sud takođe mora da ispita diskriminaciju protiv mene. Fakultetsko obrazovanje od 8 godina mi je bilo dovoljno da položim pravosudni ispit i bavim se advokatskom profesijom u SAD. Advokatska licenca iz SAD mi omogućava da se registrujem kao «strani advokat» u Republici Kosovo, shodno članu 40.4 Zakona br. 04/L-193 o advokaturi. Međutim, moram da platim Advokatskoj komori destimulativne naknade koje ne plaćaju meštani – za licencu 4.500 evra za jedan slučaj, za prijavu 68 evra i godišnju članarinu do 1.800 evra. Dakle, moja zemlja mi dozvoljava da obavljam profesiju ako plaćam više od kolega i ako pristanem da me nazivaju „strancem“. Ministarstvo pravde i redovni sudovi mi nisu dali razlog zašto bi trebalo da budem tretiran drugačije od mojih kolega. Ovaj nejednak tretman predstavlja diskriminaciju zabranjenu članom 24. Ustava, članom 14. Evropske konvencije o ljudskim pravima i članom 1. Protokola 12. Konvencije. Propust Ministarstva i sudova da odgovore na navod o narušavanju pravnih uslova i diskriminaciji predstavlja povredu prava na pravično i nepristrasno suđenje iz člana 31. Ustava i člana 6. Konvencije”.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 24 [Jednakost pred zakonom]

“1. Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

2. Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

3. Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovođenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovesti samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene”.

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

“1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda”.

Član 49 [Pravo na rad i obavljanje profesije]

„1. Garantuje se pravo na rad.

2. Svako lice ima pravo da slobodno izabere svoju profesiju i radno mesto”.

Član 53
[Tumačenje odredbi ljudskih prava]

“Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava”.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6
(Pravo na pravično suđenje)

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti s čitavog ili jednog dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloletnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao naneti štetu interesima pravde”.

Član 14
(Zabrana diskriminacije)

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status”.

ZAKON Br. 03/L- 202 O UPRAVNIM SPOROVIMA

Član 6
Načelo usmene rasprave

“U upravnim sporovima, sud odlučuje na osnovu neposredne i javne usmene rasprave”.

Član 44
Bez naslova

“1. Zakonitost osporenog upravnog akta sud ispituje u granicama zahteva iz tužbe, ali pri tom nije vezana razlozima tužbe.

2. Za ništavost upravnog akta sud pazi po službenoj dužnosti”.

Član 49
Postupak po pravnim lekovima

1. Protiv odluke suda, žalba se postavlja kompetentnom sudu na način utvrđen članom 28 ovog zakona.

2. Žalba se podnosi u roku od petnaest (15) dana od dana dostavljanja odluke suda.

3. U drugi pitanjima postupka prema žalbi sprovode se odredbe ovog zakona za tužbeni zahtev.

4. Zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke prema članu 24., kao i zahtev za zaštitu zakonitosti prema članu 25., podnosi se na način određen članom 28. ovog zakona, sudu za odlučivanje prema zahtevu”.

Član 63 **Ostale odredbe postupaka**

“Ako ovaj zakon ne sadrži odredbe o postupku u upravnom sporu, shodno će se primenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku”.

ZAKON Br. 03/L- 006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 182 **Bez naslova**

“182.1 Osnovno kršenje odredbi parničnog postupka postoji ukoliko sud tokom postupka nije primenjivao ili je primenjivao na nepravilan način neku odredbu ovog zakona, a ova je imala ili mogla da ima uticaj na donošenje zakonite i pravedne presude.

182.2 Suštinsko kršenje odredbi parničnog postupka postoji uvek:

a) ukoliko se sud sastavljen ne po odredbama ili u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;

b) ukoliko je odlučeno o zahtevu koji ne spada pod sudsku jurisdikciju;

c) ukoliko je u donošenju presude učestvovao sudija koji se prema zakonu treba izuzeti, odnosno sudskom odlukom je bio izuzet ili prilikom donošenja odluke je učestvovalo lice koji nema svojstvo sudije;

d) ukoliko je sud prema prigovoru stranke pogrešno odlučio da je stvarno nadležan;

e) ukoliko je odlučeno o zahtevu prema podignutoj tužbi nakon zakonom predviđenog roka;

f) ukoliko je sud odlučio o tužbenom zahtevu za koji je stvarne nadležnosti najviši sud iste vrste, sud druge vrste;

g) ukoliko je u suprotnosti sa odredbama ovog zakona sud bazirao svoju odluku na nedozvoljivo raspoloženje stranki (član 3. stav 3.);

h) koliko je u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, sud doneo presudu zbog priznanja, neubeđenja, odsustva, odustajanja od tužbe ili bez vođenja glavne rasprave;

i) ukoliko nekoj od stranaka nezakonitim postupanjem a posebno ne davanjem mogućnosti za razmatranje stvari na sudu;

j) ukoliko je u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, sud odbio zahtev stranke, da u postupku koristi svoj jezik i pismo, i da prati postupak na svom jeziku, tako da se zbog toga žali;

k) ukoliko je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ukoliko stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice, ili ukoliko stranku bez parnične sposobnosti nije zastupao zakonski zastupnik, odnosno zastupnik sa punomoćjem stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje postupka, ili za vršenje neke radnje u postupku, ukoliko vođenje postupka odnosno vršenje posebnih radnji u postupku nije kasnije dozvoljeno;

l) ukoliko je odlučeno o zahtevu za koji se nastavlja postupak ili za koju je ranije doneta konačna presuda, ili od koje je tužilac odustao ili za koje je došlo do sudskog poravnanja;

m) ukoliko je u suprotnosti sa zakonom izuzeta publika na glavnoj raspravi;

n) ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumljiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivrečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika;

o) ukoliko je presudom prevaziđen tužbeni zahtev”.

Član 183 Bez naslova

“183.1 Postoji pogrešna ili nepotpuna konstatacija faktičkog stanja kada je sud pogrešno potvrdio neku odlučnu činjenicu, odnosno kada takvu činjenicu nije uopšte utvrdio.

183.2 Postoji nepotpuna konstatacija faktičkog stanja i kada o tome govore nove činjenice ili novi dokazi”.

ZAKON Br. 04/L-141 O PRAVOSUDNOM ISPITU

Član 6 Uslovi za polaganje ispita

“1. Za polaganje ispita kandidat mora da ispuni sledeće uslove:

1.1. da budu državljanin Republike Kosova.

1.2. da budu diplomirani pravnici prema četvorogodišnjem programu ili da su završili master studije.

1.3. da su radili najmanje godinu dana na pravnim poslovima u sudovima, državnom tužilaštvu ili u advokatskoj kancelariji, ili da su radili najmanje dve (2) godine na stručne pravne poslove unutar ili van zemlje, u javnim

institucijama, državnim agencijama i u administraciji međunarodnih institucija na Kosovu.

2. Pravosudni ispit mogu polagati i osobe koji nisu na radnom odnosu u administrativnim organima, u komercijalnim društvima ili drugih pravnih lica iz stava 1 ovog člana, koji su kao diplomirani pravnici obavili neophodnu praksu na sudu, državnu tužilaštvo ili advokatsku kancelariju sa ciljem stručnog obrazovanja i sticanja uslova za polaganje pravosudnog ispita (dobrovoljni-volonteri), a po uslovima stava 1.2 ovog stava.

3. Kandidat koji je završio pravni fakultet na bilom kom Univerzitetu van Kosova, treba da proveri diplomu pravnog fakulteta u Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju.

4. Diplomirani pravnici koji su položili stručni ispit za rad u organima administracije i oni koji su položili stručni ispit za sudiju za prekršaj, pravosudni ispit polažu kao dodatni ispit, prema skraćenom programu, u skladu sa prethodnim odredbama, priznavajući mu položene ispite”.

Član 10 **Zahtev za ispitivanje**

“1. Zahtev za pravosudni ispit podnosi se u Ministarstvu pravde.

2. Kandidati u zahtevu izjašnjavaju se na kojem službenom jeziku žele biti ispitivani i da li su ranije učestvovali na ispitu.

3. Kandidat u zahtev za ispitivanje priloži dokaz da ispunjava uslove iz člana 6. ovog zakona o završenom pravnom fakultetu i radnom iskustvo u pravnim poslovima.

4. Osobama prema članu 6, stav 2, ovog zakona certifikat o završenoj praksi izdaje predsednik suda, državni tužilac, advokatska komora u kojoj lice je upisan u registar kao advokat praktikant.

5. Za polaganje ispita prema skraćenom programu, kandidat je obavezan da osim dokaza iz prethodnog stava da priloži i dokaz da je položio profesionalni ispit za rad u organima administracije, odnosno dokaz o polaganju ispita za sudiju za prekršaj.

6. Odgovarajuća Komisija Ministarstva odlukom utvrđuje da kandidat ispunjava uslove za polaganje pravosudnog ispita. Protiv odluke Komisije može podneti žalbu ministru Pravde, u roku od osam (8) dana. Ministar u roku od pet (5) dana odlučuje u vezi sa žalbom kandidata. Odluka ministra je konačna”.

Ocena prihvatljivosti zahteva

41. Sud prvo razmatra da li je zahtev ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovníkom.

42. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava koji propisuju:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

43. Sud dalje takođe razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti, kao što su propisani u Zakonu. U tom smislu, Sud se prvo poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

*Član 47
(Individualni zahtevi)*

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva”.

*Član 48
(Tačnost podneska)*

„Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori”.

*Član 49
(Rokovi)*

„Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku...”.

44. Prilikom ocene ispunjenja gore navedenih uslova prihvatljivosti, Sud primećuje da je podnosilac zahteva naglasio da osporava akt javnog organa, odnosno presudu Vrhovnog suda [ARJ br. 36/2022] od 13. juna 2022. godine, nakon što je iscrpeo sva pravna sredstva propisana zakonom. Podnosilac zahteva je takođe naglasio osnovna prava i slobode za koje navodi da su mu povređene, u skladu sa zahtevima člana 48. Zakona i podneo je zahtev u skladu sa rokovima propisanim u članu 49. Zakona.
45. Pored toga, Sud razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti propisane u pravilu 34 (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika. Pravilo 34 (2) Poslovnika propisuje uslove na osnovu kojih Sud može da razmotri zahtev, uključujući uslov da zahtev ne bude očigledno neosnovan. Pravilo 34 (2) propisuje:

“Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je zahtev očigledno neosnovan kada podnosilac/teljka zahteva nije dovoljno dokazao/la i potkrepio/la svoju tvrdnju”.

46. Sud podseća da gore navedeno pravilo, na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, omogućava poslednje navedenom da proglašava zahteve neprihvatljivim iz razloga koji se odnose na meritum slučaja. Tačnije, na osnovu ovog pravila, Sud može proglasiti zahtev neprihvatljivim na osnovu i nakon ocene njegovog merituma, odnosno ako isti oceni da je sadržaj zahteva očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, kao što je propisano u stavu (2) pravila 34 Poslovnika (vidi, slučaj: [KI04/21](#), podnositeljka

zahteva: *Nexhmije Makolli*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. maja 2021. godine, stav 26; vidi, takođe, slučaj: [KI175/20](#), podnosilac zahteva: *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. aprila 2021. godine, stav 37).

47. Na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i Suda, zahtev se može proglasiti neprihvatljivim kao „očigledno neosnovan“ u celini ili samo u odnosu na određeni navod koji zahtev može sadržati. S tim u vezi, tačnije je nazivati ih „očigledno neosnovanim navodima“. Poslednje navedeni se, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, mogu svrstati u četiri različite grupe: (i) navodi koji se kvalifikuju kao navodi „četrtoog stepena“; (ii) navodi kategorisani „odsustvom očigledne ili evidentne povrede“; (iii) navodi koji su „nepotkrepljeni ili neobrazloženi“; i na kraju, (iv) „konfuzni i nejasni“ navodi (vidi, slučaj: [KI04/21](#), gore citiran, stav 27, i slučaj: [KI175/20](#), gore citiran, stav 38).
48. U smislu ocene prihvatljivosti zahteva, odnosno, ocenjujući da li je isti očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, Sud će se prvo podsetiti na suštinu slučaja sadržanu u ovom zahtevu i na relevantne navode podnosioca zahteva, pri čijoj oceni će Sud primeniti standarde sudske prakse ESLJP-a, u skladu sa kojima je, prema članu 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, dužan da tumači osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom (vidi, slučaj: [KI04/21](#), gore citiran, stav 28).
49. Sud primećuje da se suština ovog slučaja odnosi na zahtev podnosioca za polaganje pravosudnog ispita u Ministarstvu pravde. Komisija Ministarstva pravde za ocenu zahteva kandidata za polaganje pravosudnog ispita je odbila zahtev podnosioca za dobijanje dozvole za polaganje pravosudnog ispita. U međuvremenu, podnosilac zahteva je uložio žalbu Ministarstvu pravde, koje je odbilo, kao neosnovanu, žalbu podnosioca zahteva uloženu protiv Komisije za ocenu zahteva kandidata za polaganje pravosudnog ispita. Podnosilac zahteva je uložio žalbu Osnovnom sudu. Osnovni sud je usvojio, kao osnovan, tužbeni zahtev podnosioca i ukinuo odluku Ministarstva pravde. Ministarstvo pravde je uložilo žalbu Apelacionom sudu. Apelacioni sud je usvojio, kao osnovanu, žalbu Ministarstva pravde i predmet vratio Osnovnom sudu na preispitivanje i presuđivanje. Osnovni sud je u ponovnom postupku usvojio, kao osnovanu, tužbu podnosioca zahteva i ukinuo odluku Ministarstva pravde. Ministarstvo pravde je ponovo uložilo žalbu Apelacionom sudu, koji je usvojio, kao osnovanu, žalbu tuženog Ministarstva pravde, preinačio presudu Osnovnog suda i odbio tužbeni zahtev podnosioca. Podnosilac je podneo zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke u kojoj se navodi povreda materijalnog i procesnog prava. Vrhovni sud je odbio, kao neosnovan, zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke koju je podnosilac podneo protiv presude Apelacionog suda.
50. Sud podseća da podnosilac zahteva u suštini navodi da su mu Ministarstvo pravde, Apelacioni sud i Vrhovni sud, uskraćivanjem prava na polaganje pravosudnog ispita: (i) povredili član 31. Ustava i član 6 (1) EKLJP-a zbog nedovoljnog obrazloženja njihovih odluka; (ii) povredili član 24. Ustava i član 14. EKLJP-a i član 1. Protokola br. 12. EKLJP-a zbog objektivno neopravdane diskriminacije kandidata sa školskom spremom na Pravnom fakultetu Republike; i, (iii) shodno tome, zbog nedovoljnog obrazloženja i objektivno neopravdane diskriminacije, podnosilac zahteva takođe navodi da mu je povređeno pravo na rad i obavljanje profesije iz člana 49. Ustava, jer mu nije dozvoljeno polaganje pravosudnog ispita.
51. Sud smatra da se ocena postupaka vrši u celini, odnosno da li su isti bili pravični ili ne, ocenjuje se uzimajući u obzir njihov razvoj u celini (vidi, slučajeve ESLJP-a: [Ankerl protiv Švajcarske](#), br. 17748/91, presuda od 23. oktobra 1996. godine, stav 38; i [Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije](#), br. 38433/09, presuda od 7. juna 2012. godine, stav 197). Shodno tome, svaki nedostatak u pogledu ispravnosti

procedura može se, pod određenim uslovima, ispraviti u kasnijoj fazi, ili na istom nivou (vidi, slučaj ESLJP-a: [Helle protiv Finske](#), br. 157/1996/776/977, presuda od 19. decembra 1997. godine, stav 54), ili od strane višeg suda (vidi, slučaj ESLJP-a: [Schuler Zraggen protiv Švajcarske](#), br. 14518/89, presuda od 24. juna 1993. godine, stav 52).

52. U tom smislu, Sud se poziva na obrazloženje Apelacionog suda: “*Veće utvrđuje da je prvostepeni sud povredio član 183, st. 1. i 2, jer razloži na kojima se zasniva presuda prvostepenog suda, u smislu potpunog i pravičnog utvrđivanja činjeničnog stanja, nisu pravično utvrđeni, zasnivajući se i pogrešno primenjujući materijalno pravo, te da je to uticalo na donošenje nezakonite i nepravične presude. Veće ocenjuje da prvostepeni sud nije pravilno postupio kada je utvrdio činjenično stanje kao u ožalbenoj presudi, usvajajući tužbeni zahtev tužioca (podnosioca zahteva) i ukidajući odluku tuženog, iz razloga što je odluka koju je doneo tuženi pravična i zasnovana na zakonu. Tuženi je odbio žalbu podnosioca zahteva iz razloga što podnosilac žalbe ne ispunjava uslove definisane članom 6. Zakona br. 04/L-141 o pravosudnom ispitu, jer nije dokazao da je završio osnovne studije pravnog smera (pravni fakultet) na relevantnom studijskom programu u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija i ne poseduje dokaz o završenom nivou osnovnih studija (bačelor) nivo (6) prema Nacionalnom okviru kvalifikacija, čime nije ispunio obavezu iz člana 10, stav 3, Zakona br. 04/L-141 o pravosudnom ispitu. Presuda je morala biti preinačena, jer nije pravilno utvrđeno činjenično stanje, budući da se iz spisa predmeta očigledno primećuje da tužilac (podnosilac zahteva) nije učinio verodostojnim zahtev za polaganje pravosudnog ispita pod uslovima propisanim odredbama Zakona br. 04/L-141 o pravosudnom ispitu, predviđenim članom 6 i članom 10, st. 3 ovog zakona, činjenice koje su dovoljne da ovaj sud preinači prvostepenu presudu i ostavi na snazi odluku upravnog organa”.*
53. Sud takođe ističe zaključke Vrhovnog suda: “*Apelacioni sud je pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primenio materijalno pravo prilikom odlučivanja, usvajanja žalbe tuženog Ministarstva pravde, preinačenja ožalbene prvostepene presude i odbijanja tužbenog zahteva tužioca (podnosioca zahteva), kao neosnovanog, za ukidanje odluke tuženog organa Ministarstva pravde br. 04/2019 od 11.01.2019. godine. Vrhovni sud je ove navode kao u zahtevu ispitao u celosti na pravnom osnovu i ocenjuje da nisu održivi i zasnovani na dokazima i činjenicama, pa stoga nisu ni od uticaja za utvrđivanje drugačijeg stanja od onog koje su utvrdili drugostepeni sudovi. Tužilac (podnosilac zahteva) nije predočio nikakve dokaze ni u jednoj fazi razmatranja svog slučaja u upravnom postupku pred tuženim organom (iako mu je zatražen i dat rok) niti u sudskom postupku da je završio osnovne studije na smeru prava ili na relevantnom programu u skladu sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija da bi mu se priznao 6 (šesti) stepen osnovnih studija (bačelor). Tužilac (podnosilac zahteva), iako ističe da je završio četvorogodišnji bečelor sa predpravnim smerom i osmo-semestralni program „Juris Doctor“, to nije predočio kao dokaz, pa je stoga utvrđeno da ne ispunjava zakonske uslove za polaganje pravosudnog ispita usled nedostatka dokaza o završenim osnovnim studijama pre upisa i završetka master studija. Isto tako, „osmo-semestralni“ program se ne pojavljuje na master studijama Juris Doctor, kako to podnosilac zahteva ističe u zahtevu za vanredno preispitivanje. Stoga, na osnovu gore navedenog nije dokazano da je tužilac (podnosilac zahteva) ispunio zakonske uslove definisane članom 10.3 Zakona o pravosudnom ispitu, koji propisuje da kandidat mora da priloži dokaz da ispunjava uslove iz člana 6. ovog zakona o završenom pravnom fakultetu”.*
54. Sud se takođe poziva i na odgovor podnosioca zahteva od 2. marta 2023. godine, pri čemu je podnosilac zahteva naglasio: „*Dana 14. decembra 2018. godine, podneo sam zahtev da položim pravosudni ispit u Republici Kosovo, po Zakonu br. 04/L-141.*

Član 6.1.2. tog zakona, navodi da kandidati moraju „da budu diplomirani pravnici prema četvorogodišnjem programu ili da su završili master studije“. Dakle, zahteva se četvorogodišnja diploma ili master, ali ne oba. Veznik ili ima to značenje. Ja sam predao dokaz studija master, koje je nivo 7 Nacionalnog okvira kvalifikacija. Ministarstvo pravde i redovni sudovi (uz izuzetak Osnovnog), tražili su bez pravnog osnova svedočenje studija bačelor ili nivoa 6 i uopšte nisu smatrali moj argument da po zakonu dovoljan je master. Potpuno je irelevantna konstatacija Vrhovnog suda da nisam podneo dokaze studija u «odgovarajući program» nivoa 6. Kao prvo, takvo svedočenje nije po zakonu traženo. Kao drugo, pravni fakulteti u mnogim zemljama, prvu diplomu daju u nivou 7, prekoračujući nivo 6. Kao treće, Ministarstvo pravde je moglo da traži pomoć prema članu 34. Zakona br. 05/L-031 o opštem administrativnom postupku, da bi se upoznao sa činjenicama i dokumentima u posedovanje državne institucije. Ministarstvo obrazovanja je priznao moju diplomu osnovnih studija sa odlukom br. 6-2214 od 16. maja 2016. godine. Ali dokaz studija nivoa 6 nije bio zakonski zahtev da se podvrgne pravosudnom ispitu na Kosovu i nijedan upravni organ ili sud nije trebalo da se pušta u to pitanje dok sam ja dokazao studije nivoa 7 u pravnom fakultetu“.

55. U ovom kontekstu, Sud se poziva na odgovor MONT-a od 2. marta 2023. godine: *“Prema AU 12/2018, načela i postupci priznavanja diploma, stepena i kvalifikacija visokih profesionalnih škola i univerziteta stečenih van Republike Kosovo, priznavanje ekvivalencije diploma u NARIC se vrši radi zapošljavanja. G. Mjeku se žalio pravosudnim organima, zašto je DSPD priznao njegovu diplomu „Juris Doctor“ kao profesionalni master (nivo 7 prema KO-u), a ne kao nivo 8 (doktorat). DSPD je priznao njegovu diplomu „Juris Doctor“ kao profesionalnu diplomu nivoa 7 prema NOK-u. Diploma „Juris Doctor“ se ne može poistovetiti sa diplomom „Juris Doctor“ koja se stiče na Kosovu. Ovo zbog činjenice da se za diplomiranog pravnika studira tri godine, dok se za sticanje zvanja „diplomirani pravnik“ mora studirati četiri godine. Vredi napomenuti da bi se diploma stečena van Kosova izjednačila sa istom ili sličnom diplomom na Kosovu, prema članu 10 stav 4 AU 12/2018, sličnost programa obe zemlje mora biti najmanje 70%. Naše mišljenje je dato na osnovu odluka NARIC-a, odnosno Odeljenja za priznavanje i ekvivalentnost i Državnog saveta za priznavanje diploma (DSPD)”.*
56. Na osnovu gore navedenog, Sud primećuje da su Apelacioni sud i Vrhovni sud: **(i)** dali sveobuhvatno obrazloženje svih centralnih pitanja slučaja podnosioca zahteva, što implicira da je podnosiocu zahteva omogućeno da iznese argumente protiv tužene strane, Ministarstva pravde; **(ii)** Apelacioni sud i Vrhovni sud su utvrdili pravni osnov dajući dovoljna i logična objašnjenja za zakonske uslove koji moraju biti ispunjeni da bi se ostvarilo pravo na polaganje pravosudnog ispita; **(iii)** Apelacioni sud i Vrhovni sud su objasnili da podnosilac zahteva nije predočio dokaze – suprotno onome što je tvrdio – koji dokazuju da ispunjava uslove za polaganje pravosudnog ispita propisane relevantnim odredbama ZPI-a; i **(iv)** iz odgovora MONT-a od 2. marta 2023. godine, rezultira da podnosilac zahteva nije dokazao da program zemlje iz koje je diplomirao dostigao meru sličnosti od najmanje 70% kako bi bio ekvivalentan zvanju „diplomirani pravnik“ koju dodeljuju institucije visokog obrazovanja u Republici Kosovo.
57. Sud ocenjuje da je navod o zameni veznika „ili“ veznikom „i“ u suštini navod za način na koji je Vrhovni sud tumačio i primenio zakon u slučaju podnosioca zahteva. S tim u vezi, Sud je više puta potvrđivao da nije uloga ovog Suda da preispituje zaključke redovnih sudova u vezi sa činjeničnim stanjem i primenom materijalnog prava i da ne može da ocenjuje same činjenice koje su dovele redovni sud dotle da donese jednu umesto neke druge odluke. U suprotnom, Sud bi delovao kao sud „četvrtog stepena“, što bi rezultiralo ignorisanjem ograničenja utvrđenih u njegovoj nadležnosti (vidi, u tom kontekstu, slučaj ESLJP-a: [García Ruiz protiv Španije](#), br. 30544/96, presuda od

21. januara 1999. godine, stav 28 i tu korišćene reference; i vidi, takođe slučajeve Suda: [KI128/18](#) podnosilac zahteva: *Limak Kosovo International Airport Sh.A. "Adem Jashari"*, rešenje o neprihvatljivosti od 27. maja 2019. godine, stav 56; i [KI62/19](#) podnosilac zahteva: *Gani Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 13. novembra 2019. godine, stav 58).
58. Sud ističe da u ovom individualnom zahtevu ne ocenjuje ustavnost ZPI-a, već samo da li su redovni sudovi tumačili i primenili zakon u skladu sa osnovnim pravima i slobodama garantovanim Ustavom. U tom kontekstu, Sud u skladu sa principom supsidijarnosti individualnih zahteva, ponavlja da ne postoje značajni razlozi (*weighty reasons*) da se dovodi u pitanje tumačenje i primena zakona od strane relevantnih ministarstava i redovnih sudova (vidi, *mutatis mutandis*, slučaj Suda KI185/22 podnosilac zahteva *Salih Topalli*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. februara 2023. godine, stav 48).
59. Ponovo u vezi sa pitanjem tumačenja i pogrešne primene zakona, Sud ponavlja da je, što se tiče redovnog pravosuđa, Vrhovni sud najviša sudska vlast u Republici Kosovo (vidi član 103.2 Ustava) i da njeno tumačenje relevantnih zakonskih odredaba i drugih pitanja zakona ima prednost u odnosu na pravna tumačenja nižestepenih sudova kao i nad samim parničarima. U konkretnom slučaju, ocena i tumačenje zakonskih odredbi ne pokreću pitanja procesnih garancija iz člana 31. Ustava i člana 6 (1) EKLJP-a (vidi, slučajeve Suda: [KI37/21](#) podnosilac zahteva: *Isa Tusha, Naser Tusha i Miradije Tusha*, rešenje o neprihvatljivosti od 8. septembra 2021. godine, stav 65; vidi i slučaj [KI156/22](#) podnosilac zahteva: *"Thermo SHPK"*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. aprila 2023. godine, stav 58).
60. U kontekstu navoda o nedovoljnom obrazloženju, Sud podseća da su Sud i ESLJP u svojoj sudskoj praksi naglasili da član 31. Ustava, odnosno član 6, stav 1 EKLJP-a, obavezuje sudove da daju razloge za svoje odluke, takođe su utvrdili da se to ne može shvatiti kao zahtev za detaljan odgovor na svaki argument (vidi, slučajeve Suda br. [KI174/21](#) podnosilac zahteva: *Bashkim Makiqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. februara 2022. godine, stav 57, i slučaj br. [KI97/16](#) podnosilac zahteva: *IKK Classic*, presuda od 4. decembra 2017. godine, stav 49, i vidi, takođe, slučajeve ESLJP-a: [Van de Hurk protiv Holandije](#), br. 16034/90, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61; [Higgins i drugi protiv Francuske](#), br. 134/1996/753/952, presuda od 19. februara 1998. godine, stav 42).
61. Sud ocenjuje da su osporene odluke redovnih sudova obrazložene i da sadrže utvrđene činjenice, relevantne zakonske odredbe i logičan odnos između njih (vidi, slučajeve Suda br. [KI174/21](#) podnosilac zahteva: *Bashkim Makiqi*, gore citiran, stav 58, i br. [KI72/12](#), podnosilac zahteva: *Veton Berisha i Ilfete Haziri*, presuda od 17. decembra 2012. godine, stav 61, i br. [KI135/14](#), podnosilac zahteva: *IKK Classic*, presuda od 9. februara 2016. godine, stav 58).
62. Sud primećuje da su Apelacioni sud i Vrhovni sud utvrdili da diploma „Juris Doctor“ koju je predstavio podnosilac zahteva nije ekvivalentna diplomi „diplomirani pravnik“, koja se dodeljuje nakon završenog univerzitetskog obrazovanja u oblasti prava u Republika Kosovo. Ovaj zaključak Apelacionog suda i Vrhovnog suda je potvrđen i odgovorom MONT-a dostavljenom Sudu 1. marta 2023. godine.
63. Sud ponavlja da je u ovom slučaju ocenio ispravnost postupaka u celini i ističe da u skladu sa načelom supsidijarnosti ne vidi „značajne razloge“ (*weighty reasons*) da zameni ocenu redovnih sudova svojom ocenom u pogledu pitanja da li je podnosilac zahteva „diplomirani pravnik“ ili ne (vidi, *mutatis mutandis*, slučaj Suda: [KI107/22](#),

podnosilac zahteva: *Valdet Avdiu*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. januara 2023. godine, stav 47).

64. U vezi sa tvrdnjama podnosioca za povredu članova 24. i 49. Ustava, u kontekstu tužbi za diskriminaciju i bavljenje profesijom, Sud ponavlja da su redovni sudovi samo primenili i tumačili relevantni zakon u pogledu priznavanja diplome. „diplomirani pravnik“, koji važi za sve kandidate koji žele da polažu pravosudni ispit i da u tom smislu redovni sudovi nisu postavljali drugačije uslove podnosiocu zahteva u odnosu na ostale kandidate. Sud takođe ocenjuje da podnosilac predstavke nije pokazao u odnosu na koju osobu ili grupu pojedinaca je bio različito/diskriminisan i na koji način mu je povređeno pravo na rad i bavljenje profesijom.
65. Uprkos navodima podnosioca zahteva i ocenjujući postupke koji su u potpunosti razvijeni u redovnim sudovima, Sud utvrđuje da je podnosilac zahteva imao koristi od kontradiktornog postupka i da je bio u mogućnosti da u različitim fazama postupka iznese navode i dokaze koje je smatrao relevantnim za svoj slučaj; imao je priliku da efektivno ospori navode i dokaze koje je iznela suprotna strana; redovni sudovi su saslušali i ispitali sve njegove navode, koji su, objektivno gledano, bili važni za rešavanje slučaja; činjenični i pravni razlozi za osporene odluke su detaljno dati i postupci su, sagledani u celini, bili pravični (vidi, *mutatis mutandis*, slučaj ESLJP-a: [Garcia Ruiz protiv Španije](#), gore citiran, stavovi 29 i 30; vidi, takođe, slučaj Suda br. [KI22/19](#), podnosilac zahteva: *Sabit Ilazi*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. juna 2019. godine, stav 42).
66. Stoga, Sud zaključuje da su navodi podnosioca zahteva o povredi prava na pravično i nepristrasno suđenje zagarantovanog članom 31. Ustava i članom 6. EKLJP-a, navodi koji se kvalifikuju kao “*nepotkrepljeni ili neobrazloženi*” navodi i kao takvi, ti navodi podnosioca zahteva su očigledno neosnovani na ustavnim osnovama, kao što je propisano u stavu (2) pravila 34 Poslovnika.
67. Što se tiče navoda podnosioca zahteva o povredi članova 24. i 49. Ustava u vezi sa članom 14. EKLJP-a i članom 1. Protokola br. 12 EKLJP-a, Sud ocenjuje da ovi navodi neće biti predmet ustavne ocene, jer ne pokreću nikakva nova pitanja koja ranije nisu obrađena u okviru člana 31. Ustava u kombinaciji sa članom 6. EKLJP-a (vidi, slučaj Suda br. [KI215/21](#), podnosilac zahteva *Arbër Shkreli i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 15. februara 2022. godine, stav 93 i tu pomenute reference).

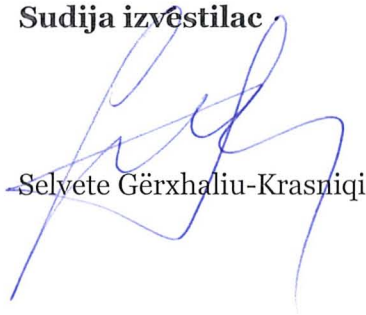
IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113. 7 Ustava, članovima 20. i 47. Zakona i pravilima 34 (2) i 48 (1) (b) Poslovnika, dana 13. februara 2024. godine, većinom

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI, sa sedam (7) glasova „za“ i jednim (1) „protiv“, zahtev neprihvatljivim;
- II. DA DOSTAVI ovo rešenje stranama;
- III. DA OBJAVI ovo rešenje u Službenom listu, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- IV. Ovo rešenje stupa na snagu na dan objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo u skladu sa stavom 5, člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac

Selvete Gërxhaliu-Krasniqi

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani